

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Пасечник Ії Валеріївни
на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності
позашкільних мистецьких освітніх закладів», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»,
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми.

Процес управління сучасним економічним розвитком у ринкових умовах базується на науковому обґрунтуванні цілей, стратегій, завдань і ресурсів, які на сучасному етапі мають забезпечити економічне зростання й стійкість функціонування, прогресивний розвиток на підставі нововведень у мистецькій освіті, а також найбільш раціональне використання наявних інноваційних ресурсів націлених на підвищення якості освітніх послуг, розширенню спектра можливостей для учнів, а також залученню додаткових ресурсів через гранти, партнерські програми та інші форми співпраці.

Науково обґрунтовані методичні підходи щодо організації інвестиційно-проектної діяльності, яка забезпечує оновлення освітніх послуг та зростання ресурсного наукового потенціалу, а також використання можливостей розвитку наявного потенціалу наукових установ, дозволяє підвищити показники ефективності функціонування шкільних закладів, забезпечити стабільне зростання якості освіти в умовах мінливого зовнішнього середовища, а також активізацію співпраці між освітніми установами, громадськими організаціями та бізнесом.

Своєчасним та актуальним є проведене автором дослідження складових процесу сталого економічного розвитку на основі моніторингу позашкільних мистецьких освітніх закладів, що тісно пов'язані з упровадженням інноваційно-проектної діяльності, яка відкриває нові можливості для їхньої модернізації та ефективного функціонування в умовах сучасних викликів та напрямів його забезпечення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Інформаційно-комунікаційна складова

суспільного життя і соціальної діяльності» (номер державної реєстрації 0123U102804), в межах якої автором виконано підрозділи «Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», «Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України» та «Аналітичний огляд діючих інноваційних проектів у сфері позашкільної мистецької освіти»; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами розроблена процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; «Кадрова безпека у системі управління закладом освіти» (номер державної реєстрації 0121U107575), в рамках якої визначені особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів в позашкільній мистецькій освіті й сформовані перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертантом поставлене та вирішене наукове завдання, яке полягає в обґрунтуванні економічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів тісно пов'язаний з упровадженням інноваційно-проектної діяльності, яка відкриває нові можливості для їхньої модернізації та ефективного функціонування в умовах сучасних викликів. Інтеграція інноваційних підходів у мистецьку освіту сприяє підвищенню якості освітніх послуг, зміцненню матеріально-технічної бази закладів, а також залученню додаткових фінансових ресурсів. Завдяки проектній діяльності заклади можуть формувати стійкі партнерські зв'язки з бізнесом, громадськими організаціями та міжнародними фондами, забезпечуючи тим самим свій розвиток і розширення впливу на культурний простір. Такий підхід сприяє не лише фінансовій стабільності закладів, але й підтримці талановитої молоді, розвитку їхнього творчого потенціалу та формуванню суспільства, орієнтованого на інновації. У підсумку, ефективна реалізація інноваційно-проектної діяльності є важливим чинником у забезпеченні сталого економічного розвитку позашкільних мистецьких

освітніх закладів, підвищенні їхньої конкурентоспроможності та внеску в культурний і соціальний розвиток суспільства.

Для досягнення мети й розв'язання визначених завдань у роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів та способів, а саме: діалектичного пізнання, теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, наукової абстракції – для уточнення економічної сутності та розкриття теоретичних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; логіко-структурного аналізу та структурно-функціонального синтезу – для дослідження інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»; статистичного аналізу, спостереження та порівняння – для аналізу динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України та огляду діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти; методу факторно-критеріального оцінювання та кваліметричного підходу – для обґрунтування факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; аналогії та абстрагування – для розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; моделювання та формалізації – для визначення перспектив економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями; графічного – для візуального представлення окремих наукових результатів.

В дисертаційній роботі виконано аналіз значного масиву статистичної інформації щодо стану української освіти в цілому, виявлені перспективні напрямки формування джерел посилення динаміки інноваційно-проектних процесів для подальшого їх використання в економіці. Здійснено всебічний аналіз динаміки вказаних процесів, щодо можливих напрямків її збільшення, при цьому здобувач показав кваліфіковане володіння економіко-статистичними методами обробки статистичної інформації.

Виявлено здатність автора до систематизації матеріалу, його підбору, аналізу та переконливої аргументації. Чітко та цілком вірно окреслені об'єкт дослідження та його предмет, а також методологічна та теоретична база дослідження. Цілком задовільно вказана новизна отриманих результатів й,

найголовніше – конкретно її складові. Роботу завершено добре продуманими та глибоко аргументованими висновками.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні та розробці теоретичних положень і методичного забезпечення економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, а саме:

удосконалено:

— базовий теоретико-методичний підхід до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розроблений на основі інтеграції сучасних методів управління, цифрових технологій, інноваційних форм співпраці з різними суб'єктами освітнього і культурного середовища та який передбачає систематизацію концептуальних засад і практичних механізмів для забезпечення їхньої ефективності та сталого розвитку;

— процедуру факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, що визначається методом експертних оцінок та враховує організаційні, економічні, інноваційні, соціально-культурні й управлінські фактори, результати реалізації якої дозволяють візуалізувати ступінь впливу кожної групи факторів на розвиток освітніх закладів;

— стратегію інноваційного розвитку для позашкільних мистецьких освітніх закладів, яка базується на принципах інтеграції інновацій, активізації міжнародної співпраці та обміну досвідом, забезпечення інклюзивності, професійного удосконалення педагогічної та професійної майстерності викладачів задля реалізації творчого потенціалу здобувачів, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовки молодого покоління до системної участі в культурному житті суспільства;

здобули подальший розвиток:

— класифікація видів інновацій в позашкільній мистецькій освіті в залежності від специфіки та місця використання, особливістю якої є врахування таких класифікаційних ознак, як інтеграційність, технологічність, проектно-орієнтованість, соціалізація, інклюзивність, доступність, креативність, мультидисциплінарність;

— склад факторів впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів в позашкільній

мистецькій освіті на основі виділення груп, до яких входять: зміни в структурі освітніх послуг; потреби ринку праці; необхідність інновацій у педагогічних методах; інтеграція технологій і мистецтва; розвиток інклюзивного та персоналізованого підходу;

— глобалізація та культурний обмін; розвиток творчого потенціалу учнів; потреба в міждисциплінарному підході; залучення сучасних методик і технологій; взаємодія з бізнесом і творчими індустріями; динамічні зміни на ринку праці; роль позашкільної мистецької освіти у розвитку креативних індустрій; підвищення соціальної значущості інноваційних освітніх проєктів; інтернаціоналізація позашкільної мистецької освіти; роль педагогів у розвитку інноваційної культури в освіті;

— процес гармонізації культурного середовища інноваційно-проєктної діяльності з європейським освітнім простором, який побудований на дотриманні принципів розвитку міжкультурної комунікації, інтеграції європейських освітніх стандартів, формування єдиного культурно-освітнього простору, створення спільних освітніх проєктів, збереження національних культурних традицій;

— систематизація здоров'язберігаючих та ігрових технологій навчання, які використовуються в позашкільній мистецькій освіті, головною метою яких є забезпечення здоров'я, найповніше розкриття та розвиток здібностей учнів, вихованців, слухачів, полегшення вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

Загальна оцінка змісту дисертаційної роботи.

Аналіз змісту поданої дисертації свідчить про логічну послідовність викладення матеріалів дослідження та структурованість роботи, яка містить достатню кількість графічних даних, таблиць і рисунків. Результати дослідження підтверджуються інформаційною базою, до складу якої входить потужний масив авторитетних наукових праць, статистичних та інших джерел. Автором досягнута мета дослідження та вирішені усі поставлені завдання. Наведені в дисертаційній роботі основні положення та висновки обґрунтовані з науково-теоретичної точки зору. Пропозиції автора мають прикладне значення щодо впровадження в діяльності корпоративних структур України.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів»

розглянуто сутність і види теоретичні підходи до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, узагальнено підходи щодо інноваційно-проектної діяльності в шкільних закладах що відіграє ключову роль у досягненні поставленої мети, сприяючи впровадженню новаторських підходів і методик, які сприяють розвитку учнівської творчості та самореалізації.

Вивчення представленого науково-дослідницького проекту спрямоване на ретельний аналіз та наукове обґрунтування теоретичних підходів до інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах на засадах економічного розвитку.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України» досліджено динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України. Розглянуто кількісні та якісні аспекти функціонування таких закладів у контексті їхнього впливу на розвиток творчих здібностей молоді та культурно-освітнє середовище країни. Аналіз охоплює кількість навчальних закладів, контингент учнів, кадрове забезпечення, обсяг фінансування, а також вплив соціально-економічних та демографічних факторів на зміну цих показників. Приділено увагу викликам, що постали перед системою мистецької освіти у зв'язку з реформами в галузі освіти, соціальними трансформаціями та воєнними діями. У результаті визначено ключові тенденції та перспективи розвитку позашкільної мистецької освіти в Україні.

У третьому розділі «Науково-методичні рекомендації з удосконалення стратегій економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» запропоновано стратегічний підхід до підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах України. В умовах сучасної глобалізації і мінливих вимог суспільства до якості освіти, ці заклади відіграють важливу роль у розвитку творчих здібностей молоді та їх естетичної освіченості. Основний фокус дослідження приділяється аналізу існуючих викликів та можливостей, які можуть бути використані для формування ефективних стратегій і практик. Виокремлено розробку інноваційної стратегії для інтеграції новітніх технологій у навчальний процес, методи підвищення професійної компетенції викладачів, а також стратегія для розширення міжнародного співробітництва та партнерства.

Рекомендовано впроваджувати комплексний план дій, який включає в себе впровадження інтерактивних та студентоцентричних методів навчання, інтеграцію цифрового мистецтва та віртуальної реальності, та акцент на міждисциплінарних проєктах. Крім того, звертаємо увагу на необхідності економічної ефективності і фінансової стабільності інноваційних проєктів, висвітлюючи стратегії залучення додаткових ресурсів та оптимізації витрат через впровадження енергоефективних технологій та автоматизації процесів. Рекомендації також включають розробку нових платних програм, комерціалізацію продуктів діяльності закладів, а також стратегії для ефективного управління ризиками.

Визначено перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями, які відкривають нові можливості для зміцнення їхнього фінансово-економічного стану та підвищення ефективності освітньої діяльності. З'ясовано, що така співпраця сприяє обміну ресурсами, розширенню можливостей для реалізації інноваційних проєктів та залученню додаткових джерел фінансування. Розглянуто перспективи створення спільних програм, проведення культурно-освітніх заходів, участі в грантових проєктах і розвитку державно-приватного партнерства. Наголошено на важливості побудови стійких партнерських відносин, що базуються на взаємних інтересах та спільній зацікавленості у розвитку мистецької освіти й культури загалом. Особливу увагу приділено ролі творчих індустрій як інноваційного середовища для розвитку позашкільної мистецької освіти, зокрема через залучення сучасних технологій, медіа-ресурсів і формування нових форматів навчання.

Теоретична цінність і практичне значення результатів.

Дисертаційна робота Пасечник Ії Валеріївни є самостійним завершеним науковим дослідженням, спрямованим на виявлення та формування організаційно-економічних складових розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів що спрямовані на забезпечення фінансової стійкості, підвищення якості освітніх послуг та створення сприятливого середовища для реалізації творчих ініціатив. Визначено, що до них відносяться розвиток креативної економіки; стимулювання інновацій та підприємництва; залучення інвестицій; соціокультурний вплив.

Зроблені автором рекомендації є достатньо вагомими для подальшого розвитку теоретичних та методичних засад впровадження пропонованої системи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів із культурними установами, організаціями та творчими індустріями, що відкриває значні перспективи для розвитку освіти, культури та економіки та є важливим фактором їхнього сталого розвитку. Така співпраця сприяє підвищенню якості навчальних програм, забезпечує стійке фінансування закладів освіти та розширює можливості для учасників творчих процесів, популяризації мистецтва та забезпечення економічної стабільності в культурній сфері.

Основні положення, що наведені у дисертації, пройшли апробацію на багатьох науково-практичних конференціях. Запропоновані автором рекомендації впроваджені в практичну діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування, а також всі представлені розробки знайшли своє впровадження в практичну діяльність багатьох закладах освіти, які функціонують в Україні, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені: Департаментом освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації (довідка № 01-18/17/1-11 від 21.06.2024 р.) – під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку; КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості (довідка № 261/01-18 від 13.06.2024 р.) впроваджено запропоновані теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розглянуті та обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів в позашкільній мистецькій освіті; Громадською організацією «Міжнародна фундація науковців та освітян» (довідка № 005/07 від 05.07.2024 р.) використано отримані результати від інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», сформовані та запропоновані до впровадження

перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях.

За результатами дисертаційного дослідження автор має 6 наукових праць – 3 статті у наукових фахових виданнях України; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 2,07 д.а., всі публікації здобувача є одноосібними і належать особисто дисертанту.

Кількість наукових праць та їх обсяг відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту та наукових результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «Економіка».

Відповідність змісту дисертації основним положенням дослідження.

Рівень викладання дисертації відповідає вимогам. Мова дисертації чітка, лаконічна і грамотна. Стиль надання тексту дисертації носить науково-переконливий характер. Дисертація відповідає вимогам МОН України, що пред'являються до результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Поряд із позитивними враженнями від дисертаційного дослідження, окремі висновки і пропозиції, зроблені автором носять дискусійний характер, в дисертаційній роботі є ряд дискусійних питань, які потребують роз'яснення та подальшого удосконалення для посилення якісних характеристик рецензованого дисертаційного дослідження.

Вважаємо за доцільне висловити наступні зауваження:

1. Доцільно надати більш ґрунтовну характеристику розглянутій дисертантом такій економічній категорії, як «педагогіка партнерства», яку автор розкриває як взаємодію між педагогами, учнями та їхніми сім'ями, де інновації стають інструментом для створення нових форм спільної творчості (ст. 30-31), вказавши на єдність і взаємозв'язок всіх суб'єктів такого партнерства та розбіжності, які можуть виникнути в такій тісній формі співпраці.

2. Потребують більш конструктивного пояснення вказані автором можливості «активно використовувати різноманітні джерела фінансування, такі

як гранти, спонсорська підтримка та партнерство з приватним сектором, для забезпечення реалізації інноваційних проєктів» (ст. 40), що безумовно є вкрай важким завданням пошуку різноманітних форм залучення коштів до інноваційних освітніх проєктів.

3. Бажано було б розглянути процедуру реформування освітньої системи, започатковану в рамках концепції «Нова українська школа» (НУШ), спрямовану на створення умов для реалізації «інтегрованого навчання, де мистецькі дисципліни стають основою для розвитку емоційного інтелекту, творчого мислення і здатності до самовираження» (ст. 47), в сучасних умовах, пов'язаних зі складною політичною ситуацією в країні.

4. Рекомендується підсилення запропонованого здобувачем методичного підходу, який пов'язаний з розвитком цифрових технологій, онлайн-освіти та нових медіа можливостей для інноваційного розвитку позашкільної мистецької освіти, котрі стають ще більш масштабними. Впровадження цифрових платформ, програм для створення мультимедійних проєктів, відео та аудіоконтенту відкриває перспективи для розвитку нових форм мистецтва – від цифрового дизайну до інтерактивного мистецтва та анімації (ст. 57).

5. Слід акцентувати більшу увагу на ігрових технологіях навчання (с. 208-209) які стають більш привабливими та ефективними в інноваційних навчальних проєктах та які багато в чому пов'язані зі штучним інтелектом (ШІ), наслідки застосування якого вкрай не передбачені та не прогнозовані.

Викладені вище зауваження не знижують загального науково-теоретичного та практичного значення проведеного дослідження і можуть бути знятими шляхом доведення позиції автора у ході захисту.

Загальний висновок.

Актуальність теми дослідження, науковий рівень і практичне значення дисертації відповідають вимогам, що ставляться до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація відповідає напрямку спеціальності «Економіка», галузі знань «Соціальні та поведінкові науки».

Роботу позитивно характеризує продумана структура, логіка побудови і уточнення основної робочої гіпотези, обґрунтованість і доказовість методичних підходів щодо розв'язання завдань, які поставлено.

У підсумку можливо констатувати, що подана до захисту дисертаційна робота на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», є закінченою науковою працею,

вона має значне теоретичне і практичне значення, виконана на достатньо високому науковому та професійному рівні.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44, а її автор Пасечник Ія Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки,
маркетингу, обліку і оподаткування
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»

Підпис Ус Г.О. ЗАСВІДЧУЮ:

начальник відділу кадрів
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»

Галина УС

Катерина ЩУР